

Nr 9.

Ankom till riksdagens kansli den 25 augusti 1914 kl. 3.30 e. m.

Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 9, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående förbättrad organisation av hushållningssällskapen.

I en inom andra kammaren väckt, till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 107, ha herr Schotte m. fl. hemställt, att riksdagen behagade besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t ville låta utreda, huru och på vad sätt de i motionen angivna önskemålen i avseende å hushållningssällskapens organisation och verksamhet må kunna lämpligast vinnas, samt därefter för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunnat föranleda eller omständigheterna eljest påkalla.

Motionen.

I fråga om motiveringen tillåter sig utskottet att hänvisa till motionen.

Andra kammarens utskott, som vid behandlingen av ifrågavarande motion ansett det vara lämpligt att inhämta kungl. lantbruksstyrelsens mening i ämnet, har, efter därom hos vederbörande statsråd gjord framställning, fått mottaga de yttranden, som återgivas i bil. 1—2.

För egen del har andra kammarens utskott anfört följande:

»Vid en prövning av de sedan gammalt och nu senast av motionärerna framförda kraven på en reformering av hushållningssällskapen, har det syntts utskottet i likhet med motionärerna fullt befogat, att, sedan hushållningssällskapen numera i ersättning för till statsverket in-dragna brännvinsmedel åtnjuta direkta årliga statsanslag, statsmakterna

*Andra kam-
marens andra
tillfälliga
utskott.*

Bihang till senare riksdagens protokoll 1914. 12 saml. 1 avd. 9 häft. (Nr 9). 1

hava både rätt och plikt att tillse, att sådana villkor bliva fästade vid anslaget, att ändamålet med detsamma på bästa sätt befrämjas. Det har även syntts utskottet lämpligt, att till vinnande av detta syfte vissa normalbestämmelser för hushållningssällskapen av statsmakterna stadgas, och att antagandet av dessa normalbestämmelser eller grundstadgar göres till villkor för fortsatt åtnjutande av de anslagna medlen. Att denna utväg till reglerande av hushållningssällskapens verksamhet i önskad riktning är så mycket mera påkallad framgår vid en blick på den ställning sällskapen intaga till de av Kungl. Maj:t år 1910 för dessammas organisation utfärdade grundstadgar. Dessa grundstadgar hava huvudsakligen avsett, dels att meddela vissa garanterande bestämmelser gent emot förhastade beslut av hushållningssällskapen i anslagsfrågor, dels att bestämma förut icke medgiven rätt till besvär åt medlem av hushållningssällskapen över av sällskapen fattade beslut samt dels att giva vissa kortfattade föreskrifter om begränsning av hushållningssällskapens verksamhetsområde till jordbruket med binärningar och om sällskapens förvaltningsorganisation. I det av kungl. lantbruksstyrelsen inhämtade yttrandet påpekas, att nämnda stadga av 1910 utfärdats med anledning av framställning från hushållningssällskapens ombud, varefter den erinran göres, att »frågan om sällskapens lämpligaste och tidsenligaste organisation» varit föremål för initiativ av dessa själva. Då emellertid kungl. lantbruksstyrelsen i samma yttrande förklarar, dels att det av Kungl. Maj:t 1910 utfärdade nådiga brevet icke innehåller något åläggande för sällskapen att omarbeta sina stadgar i överensstämmelse med de där meddelade allmänna grunderna, dels att sådan omarbetning efter det nådiga brevets utfärdande ägt rum endast i tre hushållningssällskap — ett och annat sällskap torde redan förut haft i sina stadgar föreskrifter av samma innehåll som de här åsyftade — synes framgå, att verkan av 1910 års stadga varit skäligen obetydlig och att dess antagande i framtiden är helt och hållet beroende av hushållningssällskapens fria skön. Ett så viktigt önskemål som det om besvär rätt för enskild medlem, varigenom nödig kontroll över de av sällskapen fattade besluten skulle vinnas, står sålunda flerstädes alltjämt ouppfyllt.

Emellertid är det enligt utskottets tanke ingalunda nog ifråga om hushållningssällskapens tidsenliga organisation, att den i och för sig önskvärda omarbetningen av sällskapens stadgar i överensstämmelse med de av Kungl. Maj:t utfärdade grunderna äger rum. Med allt erkännande, att hushållningssällskapen utfört en för vårt land synnerligen gagnande och intresserad verksamhet, såsom både av motionärerna och kungl. lantbruksstyrelsen påpekats, är dock utskottet i likhet med

de förra av den meningen, att en mera djupgående reformering av sällskapen numera visar sig vara av behovet påkallad.

Sålunda synes det för utskottet vara klart, att den hittills inom hushållningssällskapen följda praxis att uteslutande genom inval komplettera sig själva må upphöra. Vål böra hushållningssällskapen såsom hittills äga rätt att invälja nya medlemmar; dock bör ingen välfrejdad man eller kvinna, som av jordbruket eller dess binäringar har sin huvudsakliga utkomst, efter vederbörlig anmälan kunna förvägras att vinna medlemskap i sitt läns hushållningssällskap. Det är att förmoda att därigenom en allsidigare sammansättning av sällskapen än hittills skulle åvägabringas, och att speciellt de mindre jordbrukarne i större antal skulle ansluta sig till desamma.

Ett livligare intresse hos dessa för deltagande i hushållningssällskapens arbete torde dock endast kunna förväntas i den mån de tillerkännas ett verkligt medinflytande vid de förekommande ärendenas handläggning. Ett medel härtill synes i främsta rummet vara att överlämna beslutanderätten i sällskapens angelägenheter åt representativa församlingar. Det torde nämligen ingalunda förhålla sig så, som på sina håll invänts, att inrättandet av ett representativt system skulle medföra ett förlamande av de enskilda medlemmarnes inom hushållningssällskapen initiativ och intresse. Om man betänker, att de 26 hushållningssällskapen i vårt land räkna inemot 70,000 ledamöter (enligt kungl. lantbruksstyrelsens senast utgivna berättelse), i medeltal alltså över 2,500 på varje sällskap, är det lätt att inse, att endast ett ringa fåtal av dessa kunna vara i tillfälle att deltaga i beslutens fattande vid sammanträdena; och om man tillika betänker, att de stora avstånden och de utgifter, som följaktligen äro förenade med ett beivrande av hushållningssällskapens vanligen i respektive residensstäder sammanträdande årsmöten, avhålla särskilt de mindre bemedlade ledamöterna därifrån, är det icke svårt att förstå, att de mindre jordbrukarne i stort sett kommit att stå utan inflytande på ledningen av hushållningssällskapens angelägenheter. Det är likaså endast en naturlig följd av detta system, att de inom länet från residensstaden avlägset belägna orternas intressen kunna bliva ojämnt tillgodosedda i jämförelse med mera centralt belägna trakter. Ävenledes är det tydligt, att ett genomdrivande av beslut till främjande av ensidiga, icke med hushållningssällskapens ändamål överensstämmande intressen under nuvarande förhållanden med alltför stor lätthet kan medelst tillfälliga majoriteter åstadkommas.

En reform i antydd riktning förordas även av kungl. lantbruksstyrelsen, då densamma, icke utan att i viss mån råka i strid med

vad som på annat ställe i dess yttrande anföres, framhåller önskvärdheten av, att vederbörande hushållningssällskap vid eventuell omarbetning av sina stadgar »taga under allvarligt övervägande, huruvida icke sådana bestämmelser böra träffas, att beslutanderätten i största möjliga utsträckning överlämnas åt en representation inom sällskapet så sammansatt, att de skilda delarne av sällskapets verksamhetsområde i densamma bliva på fullt likartat sätt representerade». De förändringar, som under senast förflutna decennium i nämnda hänseende i ett flertal hushållningssällskaps stadgar vidtagits, hava också, enligt kungl. lantbruksstyrelsens vitsord, visat sig åt sällskapens verksamhet giva ökad fasthet och målmedvetenhet. I likhet med motionärerna finner därför utskottet, att en efter enhetliga grunder lagd beslutande representation bör införas inom hushållningssällskapen.

Vad beträffar den närmare organisationen av de tilltänkta representantförsamlingarna för hushållningssällskapen, vill utskottet fästa uppmärksamheten i synnerhet på tvenne viktiga punkter.

Den första avser själva anordningen av representantförsamlingens möten. Det gäller därvid att se till, att en viss proportion i inflytande erhålles mellan å ena sidan den centrala ledningen, förvaltningsutskottet, som har att förbereda och utföra besluten, och den beslutande församlingen själv. Visserligen torde det i allmänhet förhålla sig så, att hushållningssällskapen ha en förträfflig administrativ styrelse, varigenom sunt förstånd och praktisk blick ofta undvika kottersystemets ensidiga inverkan. Icke desto mindre är det ett uppenbart framsteg, om möjligheter kunna beredas representantförsamlingarne själva att genom utskott eller annorlunda företaga en närmare granskning av förekommande ärenden, varpå eget omdöme kan byggas.

Den andra huvudpunkten gäller det närmare organiserandet av ombudsvalen till representantförsamlingarne. Fråga kan här uppstå, såsom även av motionärerna påpekats, om rösträtten bör begränsas endast till medlemmar av sällskapet eller om den bör utsträckas till alla länets jordbrukare. Enligt utskottets mening bör rösträtten vid val till representantförsamlingarne utövas enbart av medlemmarna i respektive hushållningssällskap, detta desto hellre som rätten till inträde i sällskapen, enligt vad utskottet i det föregående framhållit, bör i så väsentlig mån utvidgas. I övervägande bör även tagas, om det icke vore lämpligt, för ett vidmakthållande i möjligaste mån av intresset för sällskapens angelägenheter hos alla dess medlemmar, att det medgives envar av dessa att vid ombudsmötena infinna sig och delta i överläggningarne, dock utan beslutanderätt.

Vad beträffar själva valsättet, äro flera utvägar påvisade. Av dessa synes utskottet den vara mest att föredraga, varigenom valen förrättas av de under hushållningssällskapen sorterande underavdelningar (gillen, kontrakt, hushållningsnämnder). Detta är dock tekniska detaljer, som vid en kommande utredning tarva närmare omprövning.

Vad representantförsamlingarnes medlemsantal beträffar, så håller utskottet före, att detsamma, med hänsyn till vidmakthållandet av de enskilda medlemmarnes intresse för sällskapen och deras förvaltning, bör bestämmas till ett relativt stort antal, exempelvis ett ombud för varje 30- eller 40-tal medlemmar av sällskapet.

Av övriga frågor, utom de av motionärerna angivna, vilka vid en utredning torde böra tagas i övervägande, vill utskottet nämna, att närmare bestämmelser angående en avgränsning av å ena sidan landstingens, å andra sidan hushållningssällskapens verksamhet, i vilken fråga för närvarande en viss osäkerhet är rådande, torde vara av nöden.

Slutligen vill utskottet framhålla, att, om en omorganisation av hushållningssällskapen enligt ovan angivna grunder kommer till stånd, detta ingalunda behöver innebära ett insnörande i schablonmässiga former av sällskapens verksamhet, varigenom denna skulle förhindras att fortgå i samma gagnande anda som hittills. Tvärtom är det utskottets åsikt, att genom avlägsnande av de otidsenliga former, som för närvarande mångenstädes äro utmärkande för hushållningssällskapens verksamhet, deras initiativförmåga och det intresse, varmed deras arbete bör omfattas av den jordbruksidkande befolkningen inom varje län, väsentligt skulle komma att höjas.

Med anledning av vad utskottet sålunda anfört, får utskottet hemställa, att andra kammaren i anledning av förevarande motion för sin del måtte besluta, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t ville låta utreda, huru och på vad sätt de här ovan angivna önskemålen i avseende å hushållningssällskapens organisation och verksamhet må kunna lämpligast vinnas, samt därefter för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunnat föranleda eller omständigheterna eljest påkalla.»

Reservation hade avgivits av herr Gustafsson i Brånsta mot viss del av motiveringen.

Bilaga 1.

»Till Konungen.

I en inom riksdagens andra kammare väckt motion har herr Axel Schotte m. fl. hemställt, att riksdagen behagade besluta att i skrivelse till Eders Kungl. Maj:t anhålla, det Eders Kungl. Maj:t ville låta utreda, huru och på vad sätt i motionen närmare angivna önskemål i avseende å hushållningssällskapens organisation och verksamhet måtte kunna lämpligast ordnas samt därefter för riksdagen förlägga de förslag, vartill utredningen kunnat föranleda, eller omständigheterna eljest påkalla.

Dessa önskemål innefatta huvudsakligen att åvägabringa ökad enhetlighet och fasthet i hushållningssällskapens organisation, att närmare fastställa hushållningssällskapens uppgifter, att åt sällskapens sammansättning giva den större allsidighet, som kräves för att alla jordbruksintressen inom sällskapens verksamhet skola vara där representerade, samt att på lämpligaste sätt åstadkomma en efter bestämda enhetliga grunder lagd beslutande representation inom sällskapen.

I den omständigheten att hushållningssällskapens ekonomi numera kan anses hava blivit betryggad genom det anslagsbelopp, som i ersättning för de till statsverket indragna brännvinsmedlen årligen skall utgå till sällskapen, hava motionärerna ansett särskild anledning föreligga att nu upptaga omordade fråga till förnyat övertvägande, i anslutning vartill de framhålla, att statsmakterna nu hava än mera både rätt och plikt att tillse, att sådana villkor bliva fästade vid anslaget, att ändamålet med detsamma på bästa sätt befrämjas.

Sedan andra kammarens andra tillfälliga utskott, till vilket ifrågavarande motion blivit remitterad, anhållit att lantbruksstyrelsen måtte anmodas avgiva yttrande över densamma, har Eders Kungl. Maj:t genom nådig remiss anbefallt lantbruksstyrelsen att inkomma med underdånigt utlåtande i ärendet.

Med anledning härav får lantbruksstyrelsen i underdånighet anföra följande.

Hushållningssällskapen hava städse varit och äro allt fortfarande fria sammanslutningar av lantbrukare inom skilda orter med uppgift i främsta rummet att, vart och ett inom sitt verksamhetsområde, befordra jordbrukets och dess binäringars utveckling. Att de i stort sett på ett tillfredsställande sätt lyckats fylla denna sin viktiga och betydelsefulla uppgift är, enligt lantbruksstyrelsens mening, till icke oväsentlig del beroende därpå, att de utan tryckande band fått utveckla sig fritt och otvunget samt till följd härav kunnat giva sin organisation sådana former, att densamma i flera hänseenden på ett för verksamheten lyckligt och framgångsrikt sätt anpassats efter de i vårt långsträckta land, särskilt på jordbrukets verksamhetsområde, i hög grad växlande ortliga förhållandena.

Icke minst på grund härav hyser lantbruksstyrelsen stora betänkligheter mot vidtagandet av sådana i motionen antydda förändringar i sällskapens organisation, att de skulle övergå från att, såsom nu, vara fria sammanslutningar mellan jordbrukarna till att bliva valda representantförsamlingar med ungefär samma ställning till statsmakterna och det allmänna, som den landstingen inom sitt verksamhetsområde intaga. Deras initiativförmåga och det intresse, varmed deras verksamhet

i allmänhet omfattas inom länets jordbruksidkande kretsar, skulle säkerligen härigenom komma att väsentligt minska utan att samtidigt, enligt vad lantbruksstyrelsen kan finna, några fördelar genom en dylik omorganisation skulle vinnas.

En var, som på närmare håll, såsom fallet är med lantbruksstyrelsen, varit i tillfälle följa hushållningssällskapens verksamhet, torde hava funnit, att de i sin nuvarande form gjort sig väl förtjänta av det förtroende, statsmakterna, genom att i stor utsträckning och i olika avseenden använda sällskapen såsom mellanhänder, visat dem. Att de statsmedel, som anvisats och anvisas till skilda åtgärder för främjande av landets jordbruk inom de olika orterna visat sig så fruktbärande som fallet obestriddigen är, synes lantbruksstyrelsen till mycket väsentlig del vara hushållningssällskapens förtjänst.

Då det såväl i föreliggande motion som vid andra tillfällen framhålles såsom en anmärkningsvärd brist i sällskapens organisation, att de olika jordbruksintressena inom vederbörande sällskaps verksamhetsområde i allmänhet icke i önskvärd utsträckning pläga vara representerade inom ledningen av sällskapens angelägenheter, anser sig lantbruksstyrelsen böra framhålla, dels att där sakkunskap, erfarenhet och förmåga att befordra sällskapens verksamhet förefinnes, denna, just på grund av sällskapens fria organisation och självständiga utveckling, kunnat göra och även gjort sig gällande, dels ock att det jordbruksintresse, som hittills torde hava varit och fortfarande är svagast representerat inom sällskapens ledning och förvaltning, nämligen det mindre jordbrukets, uppenbarligen är det, som blivit bäst tillvarataget och för vars ytterligare främjande den ojämförligt största delen av sällskapens inkomster användas. Såsom en bidragande orsak härtill synes lantbruksstyrelsen förtjäna framhållas, att vad som kräves för att göra ett jordbruk och vad därtill hör ekonomiskt bärkraftigt är i stort sett ett och detsamma, vare sig jordbruket är stort eller litet, samt att den grundligaste insikten och rikaste erfarenheten härom av lätt insedda skäl i regel måste förefinnas bland de jordbrukare, som på grund av en gynnsammare ekonomisk ställning varit i tillfälle att både förskaffa sig mera omfattande fackinsikter och sedermera i största utsträckning i praktiken tillämpa dem. Om emellertid någon brist i här förevarande hänseende förefinnes, lärer densamma dock under alla förhållanden kunna undanröjas utan några genomgripande förändringar i hushållningssällskapens organisation.

Beträffande det anmärkta förhållandet, att sådana villkor böra fästas vid det statsanslag, som hädanefter kommer att utgå till sällskapen såsom ersättning för de indragna brännvinsmedlen, att ändamålet med anslaget på bästa sätt befrämjas, tillåter sig lantbruksstyrelsen erinra, att även om dylika villkor saknats och fortfarande saknas, hushållningssällskapens fria dispositionsrätt över såväl de hittillsvarande brännvinsmedlen som den blivande ersättningen för dessa i verkligheten varit och alltjämt är i avsevärd grad och på ett betryggande sätt inskränkt. Större delen av denna hushållningssällskapens inkomst användes nämligen till åtgärder för att befordra jordbrukets och dess binäringars utveckling, för vilkas genomförande reglementariska föreskrifter äro av Eders Kungl. Maj:t och i flera fall av Eders Kungl. Maj:t och riksdagen gemensamt meddelade; och för att dessa föreskrifter skola av sällskapen iakttagas och följas, ligger en mycket god säkerhet i den omständigheten, att sällskapen endast under nämnda förutsättning kunna få del av de särskilda statsbidrag, som för dess olika ändamål finnas tillgängliga.

Av vad lantbruksstyrelsen sålunda anfört må emellertid ej den slutsatsen

dragas, att icke nu gällande stadgar för flera av rikets hushållningssällskap äro i behov av omarbetning, särskilt i främsta rummet för att bringa dem i närmare överensstämmelse med nådiga brevet den 18 oktober 1910 angående förnyade allmänna grunder för hushållningssällskapens i riket organisation. Då detta nådiga brev icke innehåller något åläggande för sällskapen att omarbeta sina stadgar i överensstämmelse med de meddelade allmänna grunderna, har sådan omarbetning efter det nådiga brevets utfärdande ägt rum endast i tre hushållningssällskap. Vid en dylik omarbetning synes det lantbruksstyrelsen även önskvärt, att vederbörande hushållningssällskap taga under allvarligt övervägande, huruvida icke sådana bestämmelser böra träffas, att beslutanderätten i största möjliga utsträckning överlämnas åt en representation inom sällskapet så sammansatt, att de skilda delarna av sällskapets verksamhetsområde i densamma bliva på fullt likartat sätt representerade. Endast därigenom kunna olika orters olika intressen komma till sin fulla rätt och på önskvärt sätt göra sig gällande, något som — såsom ock i förevarande motion med rätta framhålles — för närvarande icke överallt är fallet. Under det senast förflutna decenniet hava förändringar i nämnda hänseende vidtagits i ett flertal hushållningssällskaps stadgar och, där så skett, visat sig åt sällskapens verksamhet giva ökad fasthet och målmedvetenhet.

I detta sammanhang finner sig lantbruksstyrelsen böra erinra, att lantbruksstyrelsen i underdånig skrivelse den 14 september 1900 på i skrivelsen anförda skäl hemställde, att Eders Kungl. Maj:t måtte bemyndiga styrelsen att i cirkulär till hushållningssällskapen fästa sällskapens uppmärksamhet på vikten därav, att varje sällskap tillsäge, om och i sådant fall vilka förändringar i sällskapets stadgar borde vidtagas för att dessa skulle komma att erbjuda största möjliga garanti mot fattande av förhastade beslut vid sällskapens sammanträden, och till ledning därför meddela sällskapen den utredning av frågan från allmän synpunkt, som kunde vara nödvändig för ett allsidigt bedömande av densamma, samt, för den händelse Eders Kungl. Maj:t skulle finna erforderligt att en överläggning från hushållningssällskapen föreginge de särskilda sällskapens beslut i nämnda avseende, uppdraga åt lantbruksstyrelsen att i sammanhang med förberörda åtgärd sammankalla ombud för sällskapen att inför styrelsen sammanträda för att överlägga rörande bästa sättet för ifrågavarande stadgeförändringars åvägabringande för att dessa överläggningar måtte kunna tjäna till ledning för de särskilda sällskapen vid fattande av ovan sagda beslut.

Denna lantbruksstyrelsens underdåniga hemställan föranledde icke någon Eders Kungl. Maj:ts åtgärd, och sedan dess har Eders Kungl. Maj:t med anledning av framställning från hushållningssällskapens ombud, vilken framställning grundade sig på av särskilda av ombuden utsedda kommitterade verkställd utredning i ämnet, den 18 oktober 1910 utfärdat det i ovan åberopade nådiga brevet angående förnyade allmänna grunder för hushållningssällskapens i riket organisation.

Härav torde framgå, att frågan om hushållningssällskapens lämpligaste och mest tidsenliga organisation varit föremål för uppmärksamhet såväl inom hushållningssällskapen själva som inom det ämbetsverk, som till sällskapen intar en central ställning och i vars instruktion finnes föreskrivet, att det bör meddela hushållningssällskapen kännedom om sådant, som kan vara av vikt för befrämjande av deras ändamål samt hos dem göra framställningar och väcka förslag i ämnen, som beröra deras verksamhet.

Remissakten återställes, varjämte protokoll, utvisande undertecknad Egerströms skiljaktiga mening, bifogas. Stockholm den 3 juli 1914.

Underdånigst:
WILHELM FLACH.

Fredrik Egerström.»

Bilaga 2.

»Protokoll, hållet hos kungl. lantbruksstyrelsen den 3 juli 1914.

Närvarande:

Herr överdirektören FLACH.
» byråchefen EGERSTRÖM.

S. D. Undertecknad, i egenskap av tillförordnad byråchef för lantbruksärenden, föredrog Kungl. Maj:ts nådiga remiss den 17 nästlidne juni, angående andra kammarens andra tillfälliga utskotts begäran om lantbruksstyrelsens yttrande med anledning av en inom nämnda kammare väckt motion nr 107 angående förbättrad organisation av hushållningssällskapen; och beslöts *underdånigt utlåtande* (se registraturet).

Från beslutet var undertecknad av skiljaktig mening och yttrade:

»Uti avgiven reservation till lantbruksstyrelsens underdåniga utlåtande den 14 september 1900, angående fastställelse av förslag om vissa ändringar i stadgarna för Malmöhus läns hushållningssällskap (jfr Lantbruksstyrelsens Femårsberättelse III sid. 179 och följande) har jag uttalat den åsikten att, om såsom då, vad anginge nämnda sällskap, föreslagits, sällskapens beslutanderätt överlämnades åt en representation, en sådan förändring visade över sig själv till en helt annan organisationsform, nämligen den, som tagit sig uttryck i de inom flera europeiska länder inrättade s. k. lantbrukskamrarna, vilka utgjorde en verklig dylik representation, utsedd utslutande av dem, som utövade självständig lantbruksnäring; att förslaget alltså rubbade en av grundvalarna för sällskapens organisation; samt att ifrågasättas kunde, om den stode i överensstämmelse med hushållningssällskapens allmänna karaktär. Då jag icke ansåg, att förhållandena visat sig påkalla en så genomgripande förändring i sällskapens organisation, fann jag för min del att, för det dåvarande och intill dess utredning i vissa avseenden blivit verkställd, det då föreliggande förslaget icke borde fastställas.

Samma dag avgav lantbruksstyrelsen underdånigt utlåtande med förslag om åtgärders vidtagande för åvägabringande av utredning rörande erforderliga förändringar i hushållningssällskapens stadgar, vilket utlåtandes innehåll jag biträdde.

Bihang till senare riksdagens protokoll 1914. 12 saml. 1 avd. 9 häft. (Nr 9.) 2

Sistberörda utlåtande föranledde emellertid icke någon åtgärd av Kungl. Maj:t, som fastställde förberörda förslag om ändringar i Malmöhus läns hushållningssällskaps stadgar.

Då jag fortfarande vidhåller mina i ovanberörda reservation uttalade åsikter, har jag icke kunnat biträda följande delar av det nu beslutade utlåtandet, såsom icke stående i god överensstämmelse med desamma, nämligen dem, som börja och sluta med följande ord:

»Icke minst på grund härav — — — genom en dylik omorganisation skulle vinnas.»

»Då såväl i föreliggande motion — — — i största utsträckning i praktiken tillämpa dem.»

»Av vad lantbruksstyrelsen sålunda anfört — — — ge ökad fasthet och målmedvetenhet.»

År och dag som ovan.

Fredrik Egerström.»

Andra kammarens utskotts hemställen bifölls av andra kammaren, och har första kammaren remitterat ärendet till sitt första tillfälliga utskott.

Utskottet.

Det torde vara allmänt erkänt, att hushållningssällskapen utövat och fortfarande utöva en synnerligen gagnelig verksamhet till främjande av jordbrukets och dess binäringars utveckling. Att denna verksamhet varit så framgångsrik är utan tvivel att till väsentlig del tillskriva det förhållandet, att sällskapen utgjort fria sammanslutningar, vilka utan trycket av former och stadganden, som bundit deras handlingsfrihet, kunnat anpassa sin organisation och sina åtgöranden efter de vitt växlande förhållanden, som skilda delar av vårt land erbjuda. Den sålunda vunna erfarenheten och det tillfredsställande sätt, varpå hushållningssällskapen kunnat fylla sin uppgift, måste givetvis väcka starka betänkligheter mot varje åtgärd, ägnad att förrycka den sällskapens karaktär av frivilliga institutioner, som hittills varit för dem utmärkande. Det kan enligt utskottets mening följaktligen icke vara att förorda, att såsom andra kammarens beslut antyder, binda hushållningssällskapen vid för hela riket gällande stadganden angående sällskapens sammansättning, angående en efter enhetliga grunder lagd beslutande representation inom

sällskapen, angående valen till denna representation och den röstgrund, som därvid bör tillämpas, samt angående det inflytande på förekommande frågors avgörande, som bör tillkomma å ena sidan representantförsamlingen och å andra sidan sällskapens centrala ledning. Det kan nämligen, såvitt utskottet finner, icke undvikas att man genom att sålunda normera sällskapens organisation och verksamhet omskapar desamma från att vara frivilliga sammanslutningar mellan medlemmar med gemensamma intressen till institutioner, mer eller mindre likställda med en statlig eller kommunal representantförsamling, där de enskilda medlemmarnas personliga insats huvudsakligen kommer att bestå i deltagandet i valet av representanterna.

Trots de betänkligheter, som utskottet sålunda uttalat mot så ingripande åtgärder, som motionen avser och andra kammaren tillstyrkt, kan det emellertid, med hänsyn till den egenskap av i viss mån offentlig institution, som utvecklingen förlänat hushållningssällskapen, enligt utskottets uppfattning icke vara annat än önskvärt, att hushållningssällskapen inrätta sig efter de allmänna grunder, som äro ägnade att förläna sällskapens organisation och verksamhet nödig stadga, och enär de i sådant avseende genom nådiga brevet den 28 oktober 1910 meddelade bestämmelser, enligt vad inom utskottet blivit upplyst, endast beträffande tre hushållningssällskap kommit till tillämpning, torde övriga sällskap böra omarbota sina stadgar så att de komma i överensstämmelse med föreskrifterna i nämnda kungl. brev samt underställa härutinnan uppgjorda förslag Kungl. Maj:ts prövning. I sammanhang därmed synes det böra komma under överbägende, huruvida icke berörda kungl. brev borde fullständigas med normerande bestämmelser, avseende att beslutanderätten i lämplig utsträckning må, där sällskapen så önska, kunna överlämnas åt representationer inom sällskapen, vidare att vid fattandet av beslut inom sällskapen kvalificerad majoritet må kunna erfordras i större omfattning än kungl. brevet innehåller, samt slutligen att sällskapens beslut må kunna överklagas i vissa andra fall, än som för närvarande kan äga rum.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att första kammaren måtte på det sätt biträda andra kammarens i ärendet fattade beslut, att första kammaren beslutar, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller, att Kungl. Maj:t måtte taga under överbägende, huruvida icke kungl. brevet av den 28

oktober 1910 bör kunna fullständigas i de avseenden,
utskottet här ovan anført.

Stockholm den 25 augusti 1914.

På utskottets vägnar:

HUGO HAMMARSKJÖLD.

Vid förevarande ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit: herrar Ham-
marskjöld, Hallberg, Sandler, Pettersson, Valerius Olsson, Oscar Olsson och Magnusson.
